

LAGUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 35/1976-77 med anledning av ltm Lasse Wiklöfs m.fl.hemställningsmotion till landstinget angående uppdrag för landskapsstyrelsen att till landstinget inkomma med förslag till lagmotion om ändring av lagen om riksdagsmannaval.

Med anledning av ovannämnda hemställningsmotion, varöver Landstinget inbegär lagutskottets utlåtande, får utskottet, som i ärendet hört lantrådet Alarik Häggblom, värdsamt anföra följande.

Enligt 11 § 2 mom. 1 punkten självstyrelselagen är lagstiftningsbehörigheten angående riksdagsmannaval förbehållen rikets lagstiftande organ. Jämlikt stadgande i 15 § självstyrelselagen kan emellertid landstinget i sådan landskapet enskilt rörande angelägenhet, som hänför sig till rikets lagstiftningsbehörighet eller allmänna förvaltning väcka initiativ att genom regeringens försorg föreläggas riksdagen.

Riksdagsordningens 4 § föreskriver att riksdagsmännen skall utses genom omedelbara och proportionella val. Där ordsförhållandena påkallar avvikelse från det proportionella valsättet kan dock en eller annan valkrets bildas för val av endast en riksdagsman. Enligt 45 § självstyrelselagen bildar landskapet Åland vid val av republikens president och val av riksdagsmän en särskild valkrets. Jämlikt stadgande i 1 § lagen om riksdagsmannaval väljes i landskapet Ålands valkrets en riksdagsman. I landskapet Ålands valkrets röstar varje röstberättigad på en kandidat till riksdagen och på en och samma kandidatlista upptagen person till dennes suppleant. Blir i landskapet Ålands valkrets vald riksdagsmans mandat ledigt, träder vald suppleant i hans ställe. Är även suppleanten förhindrad att handha riksdagsmannaupdrag skall nytt riksdagsmannaval omedelbart förättas i valkretsen. Tiden för valet bestämmes härvid av länsstyrelsen.

Lagutskottet har vid motionens behandling även berört de formella aspekterna, d.v.s. frågan om landstingets rätt att överhuvudtaget göra framställning till regeringen om ändring av stadgandena angående val av medlemmar i Finlands riksdag. Eftersom man emellertid redan har gjort betydande åtskillnad mellan valet av Ålands enda representant i riksdagen och valet av övriga riksdagsmän och föreskrifterna sålunda till ifrågasvarande delar kan anses beröra landskapet Åland enskilt, har lagutskottet ansett att landstinget är behörigt att behandla den föreliggande motionen.

Riksdagsordningen föreskriver, att riksdagsmannaval skall förrättas samtidigt i hela landet. Såväl alltså detta stadgande som även t.ex. föreskrifterna om förhandsröstning vid riksdagsmannaval måste sålunda ändras eller omarbetas ifall det nya valsysteem för Åland, som motionärerna föreslagit, skulle förverkligas. Lagutskottet har inte blivit övertygat om att dessa rätt betydande avvikelser från vad som beträffande riksdagsmannaval gäller för landet i övrigt skulle uppvägas av de fördelar som motionärerna åberopat till stöd för det nya systemet. Man kan inte heller vara försäkrad om att riksdagen skulle anse att nackdelarna med förrättande i förekommande fall av val på Åland av ny riksdagsman, ehuru alltså en ersättare redan finnes klar, skulle uppvägas av de principiella fördelarna som kan åberopas. Att överhuvudtaget inte alls välja en suppleant för riksdagsmannen, något som antydes i motionen, anser utskottet inte ändamålsenligt, eftersom en ersättare för riksdagsmannen naturligtvis måste finnas ifall denne på grund av sjukdom eller t.ex. på grund av internationellt uppdrag tillfälligtvis är förhindrad att fullgöra sitt uppdrag. Motionen såsom sådan bör alltså enligt lagutskottets uppfattning förkastas.

Däremot har utskottet diskuterat möjligheterna till att förnya stadgandena om riksdagsmannaval på Åland sålunda, att val av riksdagsman och val av dennes ersättare skulle förrättas samma dag som riksdagsmannaval förrättas i hela landet men härvid på Åland val av riksdagsman förrättas skilt för sig och val av ersättare skilt för sig. Ett sådant valsysteem har för övrigt tillämpats i landskapet vid elektors- och riksdagsmannaval från och med år 1947 (FFS 898/47). När lagen om riksdagsmannaval genomgick en totalrevision, som trädde i kraft den 1 maj 1952, togs det nuvarande systemet med tvåmannalistor i bruk. Såsom motivering till denna ändring anfördes enbart praktiska skäl (regeringens propositioner n:ris 26 och 151 till 1950 års riksdag). Eftersom man i landskapet redan nu vid landstings- och kommunalval har två olika val vid en och samma valförrättning, anser utskottet att hinder icke föreligger att även riksdagsmannen och dennes suppleant väljs genom skilda val vid en enda valförrättning. Vid valen skulle röstning således ske individuellt på riksdagsman och suppleant. Utskottet anser även att det borde stå väljarna fritt att vid val avgiva sina röster för de personer som uppställts såsom kandidater. Den kandidat som erhållit de flesta rösterna i det ena valet skulle förklaras vald till riksdagsman och den som erhållit det högsta antalet röster i det andra valet skulle förklaras vald till ersättare. Envar röstande skulle alltså så att säga ha två röster, en för riksdagsmannen och en för ersättaren. Man kan givetvis tänka sig att precis samma personer skulle vara uppställda i såväl det ena som det

andra valet men naturligtvis med annan numrering på valsedlarna. På så sätt skulle väljarnas alternativ utökas och intresset för riksdagsmannaval stimuleras.

Lagutskottet anser att landskapsstyrelsen kunde utöka den redan tillsatta vallagskommitténs uppgifter med att utreda även de här skisserade principerna för val av riksdagsman och dennes ersättare med beaktande härvid även av att samma valsystem torde komma att tillämpas vid elektorval.

Med hänvisning till det anförda får lagutskottet värdsamt föreslå
att Landstinget måtte förkasta motionen;

att Landstinget måtte besluta hemställa hos landskapsstyrelsen om utredning av ändamålsenligheten av en framställning om ändring av stadgandena i lagen om riksdagsmannaval såvitt fråga är om sättet för val av landskapet Ålands riksdagsman och dennes ersättare.

Mariehamn den 28 mars 1977.

På lagutskottets vägnar:

Jan-Erik Lindfors
ordförande

Patrick Donner
sekreterare.

Närvarande i utskottet: ordföranden Lindfors, ledamöterna Dahlman och Berg samt ersättarna Bergroth och Wiklöf.